

Rondom Schokland is het verenigingsorgaan van de *Vrienden van Schokland*, ingeschreven bij de *Kamer van Koophandel* te Lelystad onder nr. 40059053.

BESTUUR *VRIENDEN VAN SCHOKLAND*

Voorzitter

Harrie Scholtmeijer; tel. 0527 620490

Secretaris

Corry Hendrix-Mocking; tel. 0527 652771
Oud Emmeloorderweg 18, 8308 PK Nagele
E-mail: fam.hendrix@hetnet.nl

Penningmeester

David Roemers; tel. 06 14 57 82 36

Ledenadministratie

Theo Hersevoort; tel. 0527 613 740
Orionstraat 15, 8303 AT Emmeloord
E-mail: t.v.hersevoort@ziggo.nl

Adviseur

Henk Kloosterman; Museum Schokland,
Telefoon: 0527 251396

REDACTIE *RONDON SCHOKLAND*

Redactie-adres

Hans Hollestelle; tel. 038 3329944
Scheerling 199; 8265 GG Kampen
E-mail: redactie@vriendenvanschokland.nl

Overige leden

Leen van Duivenboden, Leo Kaan,
Harrie Scholtmeijer.

CONTACTPERSONEN

R. Rijs, *Stichting Het Flevo-landschap*
Geologie: Berend Jan Grotenhuis

CULTUURHISTORISCHE INFORMATIE

www.vriendenvanschokland.nl
www.museumschokland.nl
www.nieuwlandergoedcentrum.nl
www.flevolandbovenwater.nl
www.flevo-landschap.nl
www.nopinoorlogstijd.nl
www.schoklanddoordeeeuwenheen.nl

CONTRIBUTIE

Volwassenen □ 15,-; huisgenootleden □ 5,-;
jeugdleden □ 3,75.

ING-Bank: NL30INGB0001179970
t.n.v. Penningmeester VvS te Emmeloord.
Beëindiging lidmaatschap schriftelijk vóór
1 september van het lopende jaar.

In dit nummer:

► Vereniging

Beste *Vrienden* 2
Redactie

Donderdagavond- en zondagmiddaglezingen
in het seizoen 2017-2018 3
Corry Hendrix

Symposium 75 jaar Noordoostpolder 4
Vrienden van Schokland

Cursussen *Vrienden van Schokland* 2017-2018 .. 5
Museum Schokland

Expositie: "Oog in Oog" 9
Museum Schokland

► Hoofdartikelen

Dominee op Schokland uit een deftige familie .. 17
Klaas de Vries

Bieb Geschiedenisquiz 2017 21
*Aukje van der Molen-Willemsma, Evert de Graaff
en Evelyn Vermeeren-De Jonge*

De Oude Haven 24
Floor Koedam

LandArt in landschappelijk en historisch
perspectief geplaatst 25
Aaldert Pol en Gerrit van Hezel

150 jaar geleden de bundel "Snikken en Grimlachjes" (1867)
De Friesche Poëet 32
Piet Paaltjens (1835 - 1894)

Bieb Geschiedenisquiz 2017 38
Antwoorden

ISSN 2214-2215

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

De redactie heeft ernaar gestreefd de auteursrechten voor de illustraties en foto's te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de redactie wenden.

Artikelen voor het zomernummer dienen uiterlijk op 1 november 2017 bij de redactie binnen te zijn.

HERFST 2017

Beste Vrienden

De herfst-editie van dit tijdschrift kondigt altijd aan dat de cursussen weer beginnen. De *Vrienden van Schokland* organiseren meerdere cursussen in de Geologie, waaronder ook in de Paleontologie. Daarnaast wordt er een cursus Historie georganiseerd over het feit dat de Noordoostpolder dit jaar 75 jaar bestaat. Verderop in dit tijdschrift staat meer informatie over de cursussen en ook hoe u zich kunt opgeven voor elke cursus.

Vast bezoekers kennen de gedenksteen wel die in de gevel van de pastorie van het kerkje van Schokland gemetseld zit met als opschrift G.G. d I Couture, 22 mei 1834. Het is de eerste steen gelegd door de toenmalige dominee De la Couture bij de bouw van het nieuwe Waterstaatskerkje. Wie was die man? U leest het in deze editie.

Op donderdag 18 mei werd in de *FlevoMeer* Bibliotheek in Emmeloord de Bieb Geschiedenisquiz 2017 gehouden. In deze editie van *Rondom Schokland* zijn alle 29 vragen van de quiz opgenomen. Doet u volgend jaar mee? Dan is het 100 jaar geleden dat in 1918 de Zuiderzeewet werd aangenomen. We danken het IJsselmeer en alle polders erin aan deze wet.

De medewerkers van Museum Schokland doen een oproep aan al onze leden om bij het bezoeken van het museum vooral uw lidmaatschapskaart van de vereniging bij u te dragen. Alleen op vertoon van uw lidmaatschapskaart kunnen onze leden gratis het museum en de lezingen bezoeken.

Veel leesplezier!

Hans Hollestelle

*Geschiedenisquiz 2017
Hardnekkig foute
informatie is dat de
windvaan bovenop
de Poldertoren een
Middeleeuws Koggeschip
voorstelt. Een Kogge
heeft een rechte kiel. Het
schip op de foto heeft een
ronde kiel.
Dat sloopstypet heet een
Hulk.*

*Bron: [www.canon
denoordoostpolder.nl](http://www.canon
denoordoostpolder.nl)*

Vrienden van Schokland

Donderdagavond- en zondagmiddaglezingen in het seizoen 2017-2018

Corry Hendrix

In het komende seizoen worden van september 2017 tot en met april 2018 door de vereniging Vrienden van Schokland weer verscheidene lezingen georganiseerd op de zondagmiddagen (15:00 uur) in Museum Schokland en op donderdagavonden (20:00 uur) in Multifunctioneel Centrum Nieuw Jeruzalemerkerk in Emmeloord.

Alle lezingen zijn voor onze leden gratis toegankelijk. Niet-leden betalen de entree van het Museum Schokland of van de Nieuw Jeruzalemerkerk. U bent weer van harte uitgenodigd om de lezingen van de Vrienden van Schokland bij te wonen.

Het lezingenseizoen start op zaterdagmiddag 9 september met de viering van het 75 jarig bestaan van de Noordoostpolder. De officiële datum voor het droogvallen van de Noordoostpolder was vastgesteld op 9 september 1942. Dat wil niet zeggen dat de gehele Noordoostpolder toen droog was. De diepste gedeeltes van de polder rond Tollenbeek en Rutten vielen als laatste droog.

Het 75-jarig bestaan van de Noordoostpolder zal op zaterdag 9 september worden gevierd met een symposium in de *FlevoMeer* Bibliotheek in Emmeloord vanaf 13:30 uur.

Let voor de lezingen van de *Vrienden van Schokland* op aankondigingen in de regionale kranten en op: www.vriendenvanschokland.nl

###

*Foto onder:
Impressie van de
voormalige haven
van Oud Emmeloord
op de noordpunt van
Schokland.
Foto: Hans Hollestelle*

AGGENDA

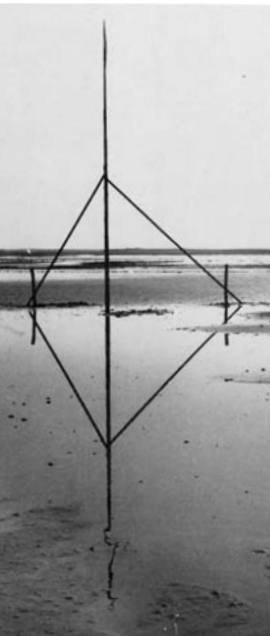

Symposium 75 jaar Noordoostpolder

Vrienden van Schokland

Het bestuur van de vereniging Vrienden van Schokland nodigt zijn leden graag uit voor een symposium over de geschiedenis van de Noordoostpolder, dat gehouden wordt op zaterdag 9 september in de bibliotheek aan het Harmen Visserplein te Emmeloord.

Programma

-
- 11:00 uur: Wandeling langs historische plekken. Verzamelen bij de Poldertoren.
- 13:00 uur: Locatie *FlevoMeer* Bibliotheek. Inloop met koffie.
- 13:30 uur: Welkomstwoord.
- 13:45 uur: Presentatie boek *Canon de Noordoostpolder* met als titel “Noordoostpolder 75 jaar droog”.
- 14:15 uur: Lezing dr. H. Crebas: **“Op zoek naar de polder in mijn genen”**.
Opgroeien in de Noordoostpolder in de jaren '50 en '60. Hans Crebas groeide op in de Noordoostpolder en verwees onder andere in zijn proefschrift over *Peacekeeping* naar de situatie in de polder waar mensen met een verschillende achtergrond harmonieus konden samenleven.
- 15:00 uur: Vrolijk intermezzo door de cabaretière Hiske Schipper. Hiske Schipper is geboren in de Noordoostpolder en werkt daar ook als lerares Nederlands aan het Emelwerda College. Daarnaast is ze actief in de (lichte) kunst.
- 15:30 uur: Lezing prof dr. H. Beunders: **“De mens maakbaar, maakbaar de toekomst?”** Henri Beunders, hoogleraar aan de Erasmus Universiteit, is geboren in Emmeloord en heeft in zijn werk herhaaldelijk verwezen naar het bijzondere sociologische project dat de inpoldering is.
- 16:15 uur: Afsluiting met borrel.

*Vlak na het droogvallen van de Noordoostpolder werd in 1943 de locatie voor de bouw van de Poldertoren uitgezet met piketpaaltjes.
Foto: Nieuw Land.*

Het bestuur van de *Vrienden van Schokland* hoopt zoveel mogelijk leden te begroeten op deze historische dag. U bent van harte welkom! De toegang is vrij.

Vrienden van Schokland

Cursussen van de *Vrienden van Schokland* seizoen 2016-2017

Berend Jan Grotenhuis

In september starten weer de jaarlijkse cursussen die de vereniging Vrienden van Schokland organiseert. Er worden meerdere cursussen georganiseerd in de Geologie en één cursus over de Historie.

De cursussen bestaan uit acht bijeenkomsten éénmaal in de maand op een zaterdag in Museum Schokland.

De kosten voor alle cursussen bedragen □ 50,-. U bent dan automatisch een jaar lid van de vereniging. Als u zich voor een cursus wilt aanmelden, neemt u contact op met de coördinator van de betreffende cursus.

Cursussen geologie:

Cursusgroep Gesteente-herkenning

Het doel van de cursusgroep gesteente-herkenning is het opbouwen van algemene basiskennis van zwerfstenen. Uitgangspunt hierbij zijn de gesteenten zoals die in Nederland en het grensgebied gevonden kunnen worden. In de bijeenkomsten wordt aandacht besteed aan de gesteentevormende mineralen, het herkennen van de hoofdsoorten van de gesteenten, de indeling naar ontstaanswijze, de naamgeving, etc. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het cursusboek "Gesteenteherkenning" en wordt het determineren van zwerfstenen in theorie en praktisch geleerd. Elke bijeenkomst begint met een korte uitleg en vervolgens kunnen de deelnemers de opgedane kennis toepassen op een selectie van de zwerfstenen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de gedetermineerde

collectie gesteenten op de Stenezolder van Museum Schokland. Ook kan door deelnemers meegenomen materiaal worden behandeld. Voor deze cursusgroep is enige kennis van gesteenten en algemene geologie gewenst. Ieder seizoen wordt afgesloten met een zoekexcursie, waarna de vondsten worden gedetermineerd. Het afgelopen seizoen ging de excursie naar de zandwinning in Emmerich, in Duitsland. De cursus vindt plaats op zaterdagmiddag van 14:00 tot 16:30 uur. De cursusgroep is niet aan 1 seizoen gebonden en kan doorlopend worden gevolgd, het aantal deelnemers is maximaal 16 personen.

Cursusleider: dhr. Henk Schriemer, zwerfsteenkundige.

C
U
R
S
U
S
S
E
N

Cursusgroep Gesteente-determinatie, cursus 1

De deelnemers aan de cursusgroep bestuderen met behulp van de microscoop per herkomstgebied in detail de voorkomende zwerfsteensoorten. Er wordt kennis opgedaan van alle typische kenmerken van de diverse gidsgesteenten. Voor determinatie wordt ook gebruik gemaakt van slijpplaatjes. Voor deze cursus is kennis van gesteenten, gesteenteherkenning en algemene geologie gewenst. De cursus vindt plaats op zaterdagochtend van 11:00 tot 13:00 uur. De cursusgroep is niet aan 1 seizoen gebonden en kan doorlopend worden gevolgd, het aantal deelnemers is maximaal 12 personen. Op dit moment is deze cursus volgeboekt.

Vuursteen:

*Bron: twitter.com/
hashtag/Geologie*

Cursusleider: dhr. Henk Scheerboom, zwerfsteenkundige.

Cursusgroep Gesteente-determinatie, cursus 2

De deelnemers aan de cursusgroep bestuderen met behulp van de loep per herkomstgebied voorkomende zwerfsteensoorten. Er wordt kennis opgedaan van de typische kenmerken van de verschillende gidsgesteenten. Naast het benoemen van de zwerfsteen wordt aan de hand van percentages van een aantal gesteentevormende mineralen de gesteentesoort bepaald. Voor deze cursus is kennis van gesteenten, gesteenteherkenning en algemene geologie gewenst. Het afgelopen seizoen ging de excursie naar de zandgroeve in Markelo. De cursus vindt plaats op zaterdagmorgen van 10:45 tot 13:30 uur. De cursusgroep is niet aan 1 seizoen gebonden en kan doorlopend worden gevolgd, het aantal deelnemers is maximaal 18 personen.

Cursusleider: mevr. Maaïke van Tooren, petroloog.

Cursusgroep Paleontologie (fossielen)

Door de deelnemers aan de cursusgroep wordt kennis opgedaan over paleontologie (fossielen), over overblijfselen van planten en dieren uit het verre verleden, zoals deze ook in de polder kunnen worden gevonden. Het doel is het leren herkennen van verschillende soorten fossielen. Per keer wordt, door een specialist op zijn gebied, uitleg gegeven over een bepaald onderwerp, aangevuld met een praktisch deel. Tijdens de cursus worden ook vragen en zelf meegenomen materiaal van de deelnemers behandeld. Voor deze cursus is enige kennis van fossielen en algemene geologie gewenst. De afsluitende excursie van dit seizoen was naar de zandgroeve in Markelo.

De cursus vindt plaats op zaterdagmiddag van 14:00 tot 16:00 uur. De cursusgroep is niet aan 1 seizoen gebonden en kan doorlopend worden gevolgd, het aantal deelnemers is maximaal 20 personen.

Cursusleider: Verschillende docenten, specialist op hun vakgebied.

Cursusgroep Mineralogie

Het doel van de cursusgroep mineralogie is het opbouwen van algemene basiskennis van mineralen. Behandeld worden o.a. de verschillende eigenschappen van mineralen en de kristalvormen. Ook wordt aandacht besteed aan de gesteentevormende mineralen. Hierbij wordt als cursusboek gebruik gemaakt van de veldgids mineralen van Ole Johnsen en wordt het determineren van mineralen in theorie en praktijk geleerd. Elke bijeenkomst begint met een korte uitleg en vervolgens kunnen de deelnemers de opgedane kennis toepassen bij praktische oefeningen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van duidelijke voorbeeld mineralen. Ook kan door deelnemers meegenomen materiaal worden behandeld. Voor deze cursusgroep is enige kennis van mineralen en algemene geologie gewenst. De excursie, van het afgelopen seizoen, was naar het Geologisch Museum Hofland in Laren. De cursus vindt plaats op zaterdagochtend van 11:00 tot 13:00 uur. De cursusgroep is niet aan 1 seizoen gebonden en kan doorlopend worden gevolgd, het aantal deelnemers is maximaal 16 personen.

Cursusleider: dhr. Berend Jan Grotenhuis, mineralogie deskundige.

De data van de 8 bijeenkomsten en de excursie worden tijdig per cursus bekend gemaakt op de websites van de

vereniging Vrienden van Schokland: www.vriendenvanschokland.nl en van Museum Schokland: www.museumschokland.nl.

De plaats van de cursussen is de Stenezolder in Museum Schokland. De cursuskosten bedragen □ 35,00 per cursus van acht bijeenkomsten, uitsluitend voor leden van de VvS. Dit is exclusief eventuele kosten voor de excursie en cursusmateriaal. Het verplichte lidmaatschap van de vereniging Vrienden van Schokland bedraagt □15,00 per kalenderjaar. Op de bijeenkomsten kan in de pauze koffie of thee worden gekocht. Aanmelden voor een of meerdere cursussen kan telefonisch of per e-mail, onder opgave van adres en telefoonnummer, bij de coördinator cursussen geologie:

Berend Jan Grotenhuis,
Diepenmarsweg 5, 7437 RM, Bathmen,
telefoon 0570540878 of 0625506753,
e-mail: b.grotenhuis@hetnet.nl

*Vulkanisch gesteente:
Basalt Lapilli Tuf uit
de Eifel.*

Bron: Collectie VvS

###

Cursus Historie

De cursus Historie van de Vrienden van Schokland handelt dit cursusseizoen over het 75-jarig jubileum van de Noordoostpolder.

De officiële datum voor het droogvallen van de Noordoostpolder werd vastgesteld op 9 september 1942. Dat betekende niet dat de gehele polder al in cultuur gebracht was. De laagst gelegen delen van de polder rond Tollebeek en Rutten vielen als laatste droog en werden pas veel later in cultuur gebracht.

De aanleg van de Noordoostpolder startte al in 1936. Eerst gingen de baggeraars aan het werk. Voor de aanleg van de ringdijk moesten er eerst vaargeulen worden gebaggerd rondom de geplande contouren van de nieuw aan te leggen polder. Zo konden alle werkschepen hun werkplek bereiken. Ook werden vooraf alle kanalen in de nog aan te leggen polder uitgebaggerd. Als de ringdijk gesloten was, konden de gemalen hun werk gaan doen.

Het drooghouden van de Noordoostpolder is al 75 jaar het werk van de Waterschap. Door overvloedige regenval zijn er al meermaals problemen ontstaan. De sluis bij Marknesse mocht vaker geen water spuien omdat anders in de laagstgelegen delen van de polder rond Tollebeek grote problemen zouden ontstaan. Deze situatie is aangepakt door rondom Tollebeek een andere waterpeil te creëren. Zo is daar nu een polder in een polder gemaakt zodat de problemen met de waterstand kunnen worden voorkomen.

U kunt u opgeven voor deze cursus bij de cursus-coördinator:
Hans Hollestelle,
telefoon 06 105 202 29
e-mail: hollestelle@xs4all.nl

#

*Problemen met de waterstand door overvloedige regen in het oostelijke deel van de polder maakten het noodzakelijk dat de sluis bij Marknesse op 28 oktober 1998 gesloten bleef totdat deze overstroomde. Zo kon voorkomen worden dat de problemen met het water in het westelijke deel van de polder bij Tollebeek te groot zouden worden.
Foto: Marknesse in woord en beeld.*

“Oog in Oog”

Levensechte dieren uit de prehistorie

23 april 2017 – 3 september 2017

Van 23 april tot 3 september presenteert Museum Schokland de expositie “Oog in Oog”, levensechte dieren uit de prehistorie.

De expositie betreft een verzameling van het werk van Remie Bakker. Deze Rotterdamse kunstenaar wordt al jarenlang internationaal gewaardeerd vanwege zijn buitengewoon realistische reconstructies van prehistorische dieren.

Met deze expositie staan bezoekers oog in oog met een holenbeer, wolharige neushoorn of sabeltandkat. Ook de enorme prehistorische bosolifant en zijn neefje van slechts 1 meter hoog, zijn present.

Bijzonder is de Nothosaurus die miljoenen jaren geleden rondzwom in de Nederlandse wateren. De expositie zal t/m 3 september 2017 te zien zijn in Museum Schokland. Remie Bakker maakte aan de hand van schaarse fossiele vondsten een reconstructie van dit roofzuchtig zeereptiel. Ook een reuzenalk is te bezichtigen. In de 19^e eeuw werden bij IJsland de laatste reuzenalken door mensen uitgeroeid. Een model op ware grootte geeft weer gezicht aan deze prachtige vogel. Bij *Oog in Oog* brengt paleokunstenaar Remie Bakker verloren dierenwerelden opnieuw tot leven. Deze spannende expositie voor jong en oud is nog te bezichtigen tot en met 3 september.

###

Foto boven:
Reconstructie van de
uitgestorven bosolifant.

Foto onder:
Op basis van tanden
en delen van de vacht
maakte Remie Bakker
een reconstructie van
de uitgestorven Sabel-
tandkat.
Foto: Hans Hollestelle

HOOFDARTIKELEN

Dominee op Schokland uit een deftige familie

Klaas de Vries

Klaas de Vries is geboren op Urk en woont thans in Amsterdam. Hij is historicus en heeft o.a. gepubliceerd over de Nederlandse Zeevisserij en over de geschiedenis van Urk.

Iedereen die het oude Ens op Schokland bezoekt zal de steen zijn opgevallen ingemetseld in de muur van de oude pastorie van het huidige museumkerkje, met daarop de deftig klinkende Franse naam 'De la Couture'. Het is de familienaam van de predikant van Ens op het eiland Schokland Gerard Guillaume de la Couture die met zijn gezin de eerste bewoners zijn geweest van de nieuwe en fraaie pastorie van de Hervormde kerk van het oude Ens.

De familienaam van de predikant verwijst inderdaad naar een deftige Franse afkomst. Het is de vader van onze Enser dominee Jean Baptiste de la Couture die op het eind van de 18e eeuw voor het eerst zich vestigt in de Republiek der Verenigde Nederlanden. Deze eerste 'Hollandse' de la Couture werd op 14 juli 1764 geboren uit een adellijke familie in het stadje Dax in het departement Landes in het zuiden van Frankrijk.

Op 25 jarige leeftijd in het revolutiejaar 1789 emigreert of waarschijnlijk vlucht hij naar de Republiek der Verenigde Nederlanden. Hij weet zich blijkbaar snel aan te passen in zijn nieuwe vaderland want op 12 november 1792, hij is dan 28 jaar oud, trouwt hij voor de kerk (geref.) in de Stad Amsterdam met 19 jarige Maria Berkhoff, telg uit een voornaam patricisch Amsterdams geslacht. De vader van Maria is overleden en de nog jonge bruid staat bij haar huwelijk onder toezicht van haar voorname voogd de invloedrijke

De eerste steen van het Waterstaatskerkje op het terrein van Museum Schokland werd gelegd door Dominee G.G. de la Couture op 22 mei 1834.

Herengracht 52 in Amsterdam, het pand wat in de 18e eeuw bewoond werd door de ouders van Maria Berkhoff, de moeder van de Enser predikant Gerard Guillaume de la Couture.

Hendrik van Stralen, de Advocaat-Generaal van de Admiraliteit van Holland en West Friesland.

De familie van Jean Baptiste zijn jonge bruid Maria speelde in de 18e eeuw een vooraanstaande rol in het Amsterdamse handels- en zakenleven. Het ging hun daarbij zeer voor de wind want de familie bezat de middelen om op de voornam Amsterdamse Herengracht op nummer 52 een voornaam pand te bewonen Het kapitale grachtenhuis in 1777 gekocht door de vader van Maria, Hendrik Berkhoff, behoorde oorspronkelijk toe aan de Amsterdamse burgemeestersfamilie Munter. In 1742 logeerde in dit huis nog de Stadhouders Willem IV met zijn vrouw en dochter prinses Carolina van Oranje bij hun bezoek aan de Stad Amsterdam.

Jean Baptiste de la Couture met als beroep rentenier ging met zijn nog jonge bruid na hun huwelijk wonen op het door hem aangekochte landgoed *De Winckelsteegh* in de buurt van Nijmegen. Dit nog uit de middeleeuwen stammend oude landgoed wordt in 1811 grotendeels afgebroken en vervangen door een nieuw buitenhuis in neoclassicistische

5. Schilderij van
Johanna Wilhelmina
van Meurs
op 2 april 1833 gehuwd
met Gerard Guillaume
de la Couture
Bron: Nijmeegs Archief

stijl. Een blokvormig gebouw met een verhoogde beletage en een voorname stenen bordestrap. Jean Baptiste en Maria de la Couture-Berkhoff blijven tot hun dood in dit voorname huis wonen. In 1833 na hun overlijden wordt het huis door de erfgenamen verkocht.

Jean Bernard de la Couture, de broer van de Schokker dominee, weet vervolgens in het jaar 1836 de buitenplaats Boschlust bij Neerbosch eveneens in de buurt van Nijmegen aan te kopen. Een buitenplaats opnieuw in het Nijmeegse welke nu wederom een nieuw familiehuis voor 'de la Couture's' wordt.

Het oude huis 'De Winckelsteegh' evenwel was het huis waar Gerard Guillaume de latere predikant van Ens en zijn broer Jean Bernard beiden zijn geboren en hun jeugd jaren doorbrachten.

Van zowel vaders- als van moederskant is het dan ook enerzijds Franse adel en Amsterdams patriciaat die de heritage vormt van Gerard Guillaume de la Couture en zijn familie. Het zal dan ook in de familie een traditie zijn geweest dat er opdracht werd gegeven voor het maken van familieportretten.

De schilderijen

In het regionaal archief van Nijmegen bevinden zich nog enige afbeeldingen van 'de la Couture' familieportretten. De vindplaats van de oorspronkelijke schilderijen is op dit moment niet meer bekend bij het Nijmeegse archief maar

Landgoed De Winckelsteegh
bij Nijmegen.
Bron: [www.coppens
bouwmanagement.nl](http://www.coppensbouwmanagement.nl)

wellicht worden ze in de familie de la Couture of in aanverwante families nog bewaard.

Het Nijmeegs archief geeft de volgende omschrijving bij de portretten:

1. Schilderij van Gerard Guillaume de la Couture op 2 april 1833 gehuwd met Johanna Wilhelmina van Meurs
2. Schilderij van Jean Baptiste de la Couture geboren 14-9-1764 te Dax en overleden 27-11-1833 te Hatert (de Winkelsteegh)
3. Schilderij van Jean Baptiste de la Couture geb. Schokland 10-9-1835 en overleden 29-3-1849 te Wychen zoon van Gerard Guillaume de la Couture en Wilhelmina van Meurs
4. Schilderij van Jean Baptiste de la Couture geboren op 14-9-1764 te Dax en overleden 27-11-1833 te Hatert vervaardigd 1768
5. Schilderij van Johanna Wilhelmina van Meurs op 2 april 1833 gehuwd met Gerard Guillaume de la Couture

De nrs. 2 en 4 zijn in de verzameling de oudste werken en hebben betrekking op de stamvader van de familie de la Couture Jean Baptiste. Afgebeeld eenmaal als kleine jongen (4) met zijn speelgoedhertje en geschilderd rond

1768 en eenmaal op het eind van de 18e eeuw als volwassen man (1). De drie andere schilderijen hebben allen betrekking op de Schokker domineesfamilie. Alle drie geschilderd zo rond 1840 in een voor die tijd typisch romantische stijl. De drie werken tonen ons wel dat de maker een vakman moet zijn geweest en doet de vraag stellen wie zou dit geweest kunnen zijn?

Een mogelijke aanwijzing (7048. 111 Index notarieel protocol Boxmeer) hiervoor vinden we in het testament van de broer van de predikant Mr. Jean Bernard de la Couture. Deze laat in 1866 zijn testament opmaken. Hij herroept alle eerdere testamenten en geeft de notaris te Boxmeer nu een verzegeld stuk in bewaring met zijn laatste wil; "Legateert aan zijn twee dochters Anna Augusta Laurence

*1. Schilderij van Gerard Guillaume de la Couture op 2 april 1833 gehuwd met Johanna Wilhelmina van Meurs.
Bron: Nijmeegs Archief*

2. Schilderij van Jean Baptiste de la Couture geboren 14-9-1764 te Dax en overleden 27-11-1833 te Hatert (de Winkelsteegh)

4. Schilderij van Jean Baptiste de la Couture geboren op 14-9-1764 te Dax en overleden 27-11-1833 te Hatert vervaardigd 1768.

Villa Boschlust te Neerbosch.
Bron: Klaas de Vries.

en Anna Augusta Louise samen het portretschilderij van hun moeder door de schilder Neuman te Amsterdam onder de voorwaarden dat ze voor rekening voor hun beide oudste zusters ieder een copie bij dezelfde schilder zullen laten maken”.

Ook wordt in het testament nog genoemd; ”dat de drie geschilderde portretten van hun grootmoeder,

moeder en vader steeds het eigendom van zijn vijf kinderen blijven, ze kunnen er om loten of er copieën van laten maken. Daarentegen zullen ze nimmer de schilderijen van ouders, ooms en verdere betrekkingen mogen verkopen”.

Jean Bernard heeft verder uit zijn ouders erfdeel nog aandelen verkregen uit een de familie toebehorende loodfabriek. ”de Oude Loodmijn” staande op het Rokin in Amsterdam. De wederhelft hiervan – zo wordt bepaald – behoort toe aan het enige kind en dochter van wijlen zijn broer Gerard Guillaume de la Couture en zijn vrouw Wilhelmina van Meurs.

Het genoemde testament geeft aan dat verschillende familieportretten gemaakt zijn door de Amsterdamse schilder Johan Friedrich Neumann, een van de bekendste portretschilders van zijn tijd. Gezien de stijl en uitstraling van de drie werken uit het Nijmeegse archief mogen we stellen dat Neuman ook de maker is geweest van deze portretten van de Schokker domineesfamilie.

De werken zullen ongeveer zo rond 1840 zijn geschilderd. In hetzelfde jaar verlaat Gerard Guillaume als predikant het eiland en gaat op nog jonge leeftijd maar al geheel opgebrand met emeritaat. Enkele jaren later in 1846 komt hij te overlijden. Zijn zoonste sterft enkele jaren na hem in 1849. Alleen zijn op Schokland geboren dochter Anna Maria Wilhelmina geboren op Schokland in 1840 bereikt een gevorderde leeftijd. Zij sterft in 1919 te Oosterbeek op de leeftijd van 79 jaar.

###

Ds. Willem Lodewijk van Meurs predikant te Nijmegen. Vader van de echtgenote van Gerard Guillaume Johanna Wilhelmina van Meurs. Hij bevestigde in 1833 zijn schoonzoon Gerard Guillaume de la Couture met een tekst uit het evangelie van Mattheus als predikant te Ens op Schokland.

Boven:
3. Schilderij van Jean Baptiste de la Couture geb. Schokland 10-9-1835 en overleden 29-3 1849 te Wychen zoon van Gerard Guillaume de la Couture en Wilhelmina van Meurs

**Pannenkoekhuis
"De Strooppot"**

- Ruim 30 soorten pannenkoeken
- Kinderfeestjes
- Speel- en doepark
- Midgetgolfbaan & speurtochten

**De
Voorst**
restaurant
partycentrum

- Familiedagen
- Bruiloften
- Personeels- en themafeesten
- Uitgebreide diners
- Vergaderingen
- Speel- en doepark
- Groepsaccommodatie

MIDDEN IN HET VOORSTERBOS

Leemringweg 29, Kraggenburg, Tel. 0527-25 24 83 - info@devoorst.nl - www.devoorst.nl

advertentie

Een van de bekendste werken van Neuman is het portret van de Staatsman Thorbecke nu nog in het Rijksmuseum. Op het stationsplein van Zwolle staat zijn standbeeld. Bron: Rijksmuseum

advertentie

**VERTROUWDE
NAAM,
NIEUW ADRES!**

PETER PRUMMEL
NOTARISKANTOOR

Boslaan 19 | 8302 AA Emmeloord | telefoon 0527-617447
www.notarisprummel.nl | info@notarisprummel.nl

Bieb Geschiedenisquiz 2017

*Aukje van der Molen-Willemsma, Evert de Graaff
en Evelyn Vermeeren-De Jonge*

Op donderdag 18 mei werd door de FlevoMeer Bibliotheek in Emmeloord in samenwerking met Canon De Noordoostpolder een Geschiedenisquiz georganiseerd met als thema 75 jaar Noordoostpolder. Hieronder de vragen uit deze quiz. De antwoorden staan achterin deze editie.

Vraag 1

Bestuur. Het Openbaar Lichaam De Noordoostelijke Polder werd vanaf 1942 tot de vorming van de gemeente Noordoostpolder bestuurd door landdrosten. Wie waren dat?

Vraag 2

Waarvoor staan de twee bovenste symbolen in het gemeentewapen van Noordoostpolder?

Vraag 3

Het Openbaar Lichaam de Noordoostelijke Polder hield op te bestaan met de oprichting van de gemeente Noordoostpolder. Wanneer was dat?

De rechtvaardige jury van de quiz: v.l.n.r. Aukje van der Molen-Willemsma (Canon NOP), Evert de Graaff (emmeloord.info) en Evelien Vermeeren-de Jonge (Stadsarchivaris Emmeloord).

Vraag 4

Alle burgemeesters van de NOP.

Bron: www.canondennoordpolder.nl

Vraag 6

Eén van de vier standbeelden van leeuwen. Twee ervan liggen bij Kraggenburg en twee aan de Meldestraat in Emmeloord.bij Kraggenburg.

Foto: VvS

Vraag 4

Bovenstaande burgemeesters waren de voorgangers van de huidige burgemeester Aucke van der Werff. Wie is wie?

Vraag 5

Vier dorpen in Noordoostpolder hebben een eigen dorpswapen. Welk wapen hoort bij welk dorp?

Vraag 7

De beeldengroep bij de ingang van theater 't Voorhuys.

Bron: www.emmeloord.info

Vraag 5

Dorpswapens van vier polderdorpen.

Bron: www.emmeloord.info

Vraag 6

In 1952 ontving de Noordoostpolder als eerste kunstwerk vier stenen leeuwen. Door wie werd dit kunstwerk geschonken

Ter ere waarvan? Waar stonden de vier leeuwen eerst?

Vraag 7

In 1953 volgde een kunstwerk van kunstenaar Jan Bons boven de entree van de schouwburg. Hoe heet dat kunstwerk?

Vraag 8

In 1964 werd een stichting opgericht met als doel het bijdragen tot de verfraaiing en verrijking van het uiterlijk aanzien van de Noordoostpolder. De stichting draagt de naam van het toenmalige hoofd van de bouwkundige dienst van de Rijksdienst voor IJsselmeerpolders. Wiens naam draagt de stichting?

Vraag 9

Het Flevolands volkslied is geschreven door Mak Zeiler, de melodie is van Riemer van der Meulen. Wat is de beginregel van dit lied?

Vraag 10

Beter mee te zingen voor de Flevolandse is de Zuiderzeeballade die er al was voor het Flevolands volkslied. De originele uitvoering, gezongen door Oetze Verschoor en Sylvain Poons, verscheen in 1959 op de markt. Het lied bereikte in 1962 de 18e plaats in de Top-40 en bleef vier maanden in de hitlijsten genoteerd. Welke bekende

televisieregisseur van o.a. Dagboek van een herdershond was de tekstschrijver? Wat is de laatste zin van dit bekende lied?

Vraag 11

Wie tijdens de Tweede Wereldoorlog in Noordoostpolder tewerkgesteld was, kon zich op deze wijze onttrekken aan de *Arbeitseinsatz* in Duitsland. Iemand die meer bedreven was met pen, potlood en penseel kreeg van de *Directie Wieringermeer* de gelegenheid om zijn talenten in te zetten. Hij maakt ruim honderd gedetailleerde tekeningen van de beginjaren van Noordoostpolder. Hoe heette deze kunstenaar?

Vraag 10

Het volkslied van de Noordoostpolder.

Bron: www.top40.nl

Vraag 8

Het afscheid van de Rijksbouwmeester in 1962.

Bron: www.canon-denoordoostpolder.nl

Vraag 11

Voorbeelden van het werk van de tekenaar bedoeld in vraag 11.

Bron: www.canon-denoordoostpolder.nl

Vraag 12

Op een dijkhoek in de dijk van Noordoostpolder tussen Urk en Lemmer staat een vierkante bakstenen lichttoren. Een beruchte hoek waar schepen nogal eens in de problemen komen. Hoe heet deze hoek en hoe is de hoek aan zijn naam gekomen?

Vraag 12

De lichttoren bij de dijkhoek tussen Lemmer en Urk?

Foto: VvS

Vraag 15

Het 7e LandArt kunstwerk in de provincie Flevoland.

Foto: VvS

van Rijkswaterstaat maakte het plan voor de strekdammen? (Er is ook een straat naar hem genoemd in de ingenieursbuurt in Emmeloord.) Met welk doel zijn de strekdammen aangelegd?

Vraag 15

Een klein deel van deze dam is door een kunstenaar in ere hersteld en tot centrale as van zijn kunstwerk gemaakt. Hoe heet dit *LandArt* werk en wie is de kunstenaar?

Vraag 13

Om er zeker van te zijn dat hij het nog doet, wordt hij jaarlijks iedere eerste dinsdag van september getest. Wat wordt er dan getest?

Vraag 14

Oud Kraggenburg is een voormalige vluchthaven met lichtwachterswoning. Twee strekdammen liepen vanuit Genemuiden naar de opgeworpen terp met een hoogte van 4,5 meter boven NAP. Welke jonge ingenieur

Vraag 14

Hoe heet deze jonge ingenieur? Bron: www.emmeloord.info

Vraag 16

Karakteristieke architectuur van de Delftse School in Emmeloord.

Bron:

www.emmeloord.info

Vraag 16

Naamgeving straten. Op het oude land hebben we vaak te maken met straatnamen die al eeuwen in gebruik zijn en vaak op 'natuurlijke' wijze zijn ontstaan. In het 'nieuwe land' moet ook de naamgeving van straten, wegen en waterwegen gepland verlopen. Dat lukt niet altijd... Op 6 september 1948 vond de inhuldiging van Koningin Juliana plaats. Op rommelmarkten vinden we tegenwoordig nog vele aandenkens zoals lepeltjes, herinneringsborden en bekers. In Emmeloord is ter gelegenheid van dit kroningsjaar een straat omgedoopt tot Koningin Julianastraat. Welke?

Vraag 17

Franciscus Johannes Bernardus Koopmans kwam in 1945 naar de Noordoostpolder. Hij was eerst pastoor van Kraggenburg en werd in 1958 pastoor van Emmeloord en deken van de Noordoostpolder. Het plein voor de Rooms Katholieke St. Michaëlkerk en de straat tussen de Beursstraat en de Boslaan draagt sinds 1970 zijn naam. Hoe heette deze straat daarvoor?

Vraag 18

De Espelerlaan maakt het wel heel bont met naamgeving. De laan heeft drie namen versleten voordat het definitief Espelerlaan werd. Welke namen waren dat?

Vraag 19

Welk dorp ontstond in 1942 als dorp B? Een stenen barak herinnert nog aan deze tijd in dorp B. Hoe heet dit gebouw?

Vraag 20

Welk dorp zien we hier op de foto gemaakt in 1956?

Vraag 21

In februari 1846, ruim tien jaar voor de ontruiming, schrijft de Commissaris van de Koning in Overijssel een brief aan de toenmalige burgemeester van Schokland. De Commissaris, die zekere betrokkenheid bij het lot van de bewoners van Schokland niet ontzegd kan worden, en goed ziet dat er onvoldoende middelen van bestaan op het eiland aanwezig zijn, noemt twee maatregelen, die genomen zouden kunnen worden. Welke waren dat?

Vraag 22

Wie was de laatste burgemeester op Schokland? Wanneer legde hij zijn ambt neer? De gemeente Schokland hield op te bestaan, bij welke gemeente werd Schokland gevoegd?

Vraag 20

Er zijn in 1958 van alle dorpen in de NOP luchtfoto's gemaakt.

Bron: www.emmeloord.info

Vraag 17

De St. Michaëlkerk in Emmeloord.

Bron: www.emmeloord.info

Vraag 18

De Espelerlaan in Emmeloord.

Bron: www.emmeloord.info

Vraag 22

De laatste burgemeester van Schokland.

Bron: www.schoklanddoor-deeeuwenheen.nl

Vraag 19

De stenen barak in Marknesse is een overblijfsel van Kamp Marknesse. Bron: www.historischmarknesse.nl

Vraag 23

Reuring in Emmeloord. De Parijse Week in Emmeloord was eenmalig, maar staat nog in het geheugen gegrift van menig oudere polderbewoner. Dit evenement, waarbij de winkelstraat De Lange Nering in Emmeloord één week als klein Parijs werd ingericht, trok vele bezoekers en was een hoogtepunt. Bernard Geurtzen wilde als voorzitter van de Ondernemersvereniging laten zien, dat behalve op agrarisch gebied de gemeente Noordoostpolder nog veel meer te bieden had. Welk jaar?

Vraag 23
Parijse Week in
Emmeloord. In welk
jaar was dat?
Bron:
www.emmeloord.info

Vraag 25
Naoorlogse systeem-
woningen in Emmeloord.
Bron:
www.emmeloord.info

Vraag 25

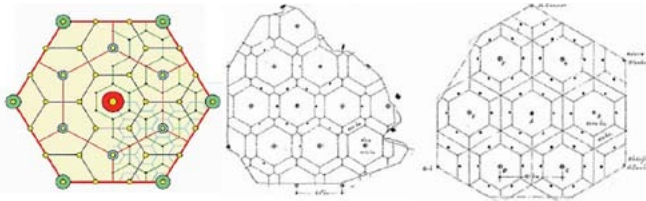
Kort na de Tweede Wereldoorlog is in Nederland en Engeland op ruime schaal een type systeem- of montagebouw toegepast voor woningen. Begin jaren vijftig zijn er twee groepen van deze montagewoningen gebouwd in Emmeloord, ontworpen door Systeemwoning Memavo Amsterdam. In de Nijverheidsbuurt zijn 48 van deze montagebouwoningen gebouwd en in de Vogelbuurt 64 stuks (!). Betonnen gevelelementen, stalen ramen en flauw hellende daken met mastiekbekleding zijn de kenmerkende elementen van deze woningen. Deze geprefabriceerde woningen zijn genoemd naar de ontwerper. Hoe worden deze woningen genoemd?

Vraag 24

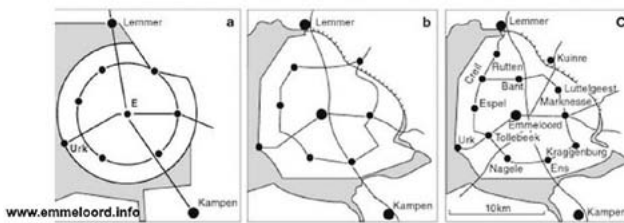
Bij de indeling van de Noordoostpolder zijn de ideeën gebruikt van een Duitse geograaf. Wat was zijn naam? Zijn theorie vormde de inspiratiebron voor de planning van steden en dorpen in Flevoland. Hoe heet deze theorie?

Vraag 24
Hoe heet de theorie uit
de afbeelding?
Bron:
www.emmeloord.info

Vraag 26

Ir. Pouderoyen had bij het tekenen van het centrumplein Emmeloord een Europees plein voor ogen. Welk plein in Europa was dat? Over welk plein in Emmeloord hebben we het?

Vraag 27

Aan het ontwerp van Nagele werkte een groep architecten die georiënteerd was op het zogenaamde Nieuwe Bouwen. Vanaf 1947 was een bekend tuinarchitecte betrokken bij het ontwerpproces van het dorp. Samen met collega-tuinarchitect Wim Boer werkte zij aan een beplantingsplan voor het dorp. Het ontwerp en beplantingsplan voor de begraafplaats uit 1956/57 is vooral gemaakt door deze tuinarchitecte. Zij gebruikte als uitgangspunt dat iedereen, ongeacht geloofsovertuiging of klasse, dezelfde weg moest gaan. Daarom had zij als entree van de begraafplaats een lange groene loofgang (berceau) van haagbeuk bedacht. Deze berceau is pas veel later (in 2010) gerealiseerd. Wie was zij?

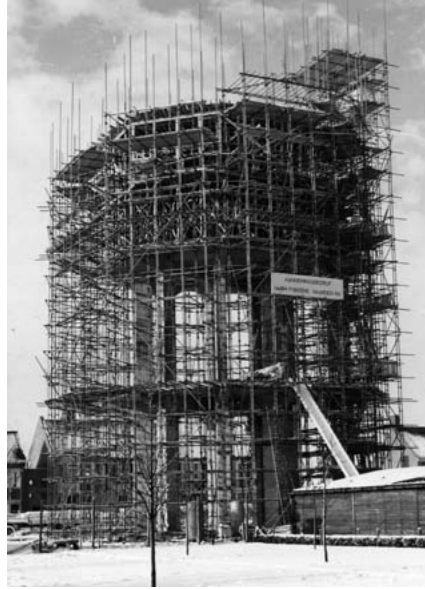
Vraag 28

Dit type boerderij zie je veel in Noordoostpolder. We noemen ze vaak Zeeuwse boerderijen. Hoe heet dit type boerderijbouw eigenlijk? Hoe komt het dat wij in de Noordoostpolder over Zeeuwse boerderij spreken?

Vraag 29

Op de Poldertoren heb je een weids uitzicht over Noordoostpolder. Wanneer is de bouw van de toren voltooid? We hebben geen haan op de poldertoren maar een...?

De antwoorden op alle quizvragen staan verstopt achterin deze editie.

Vraag 29

De Poldertoren in aanbouw. Het was van oorsprong deze watertoren die het waterleidingnet in de NOP op druk hield.

Bron:

www.emmeloord.info

Vraag 29

Het plaatsen van de windvaan bovenop de Poldertoren.

Bron:

www.canon-denoordoostpolder.nl

Vraag 28

Het type boerderij dat in de NOP op de kleinere landbouwpercelen werd gebouwd.

Bron:

www.canon-denoordoostpolder.nl

De Oude Haven

Floor Koedam

*Het havenhoofd van
de voormalige haven
van Kuinre.
Foto's: Floor Koedam.*

kom even naast me staan
hier op de kop van 't Kuinder havenhoofd
denk verder vrijwel alles weg:
gras, bomen en de nieuwe poldergrond
en stel je in gedachten voor:
de rusteloze Zuiderzee rondom
gezien vanaf de oude havenmond
zie dan ook achterwaarts, zie óm:
de kustlijn met zijn angstig lage dijken
het haventje van Kuinre en het dorp
zoals je dat toen aan de zeekust vond

kom, kom toch in mijn armen
roepen beide strekdammen kordaat
hier is het veilig, kom
wij beschermen volk en vissersschuiten
de haven blijft toegankelijk en vrij
laat uren van gevaar nu buiten
kom binnen en rust uit bij mij

't voormalig havenhoofd nochtans
lijkt zinloos in het polderland gestrand
maar roept, bij eventjes de ogen sluiten
het beeld op van het oude land
een lang vervlogen tijdsgewricht valt open
bedenk er een vlucht meeuwen bij
hoor winden door het touwwerk fluiten
een schipper roept, de zeilen zijn gereefd –
er is een veilig binnenlopen

© floor koedam, 2016

LandArt in landschappelijk en historisch perspectief geplaatst:

‘Pier + horizon’

Aaldert Pol en Gerrit van Hezel

In het voorgaande nummer van Rondom Schokland (editie 57-2) gidste Leen van Duivenboden ons op ludieke wijze langs enkele kunstwerken in de polder. Het smaakt naar meer! En ... blijktens zijn ervaringen kun je daarbij ook nog bijzondere ontdekkingen doen.

De polder, als agrarische gemeenschap ontstaan, herbergt inmiddels een gevarieerd samengestelde bevolking. Vanuit verschillende disciplines zou dat meer tot uitdrukking gebracht kunnen worden. Zo kan ook het zevende landschapskunstwerk: ‘Pier + horizon’ van Paul de Kort in een breder kader – landschappelijk, historisch en recreatief – geplaatst worden.

Geïnspireerd door Mondriaan
Sandra Smalenburg bracht voor de NRC in 2016 een bezoek aan het nieuwe landschapskunstwerk dat vanaf de dijk langs het Zwarte Meer bezichtigd kan worden. Het is een zeer eenzaam gelegen plaats. Zij werd rondgeleid door de kunstenaar

zelf en publiceerde haar verslag in de krant van 6 oktober 2016. Over het ontstaan van het kunstwerk vertelde hij: “Toen ik de eerste keer in de auto zat op weg naar deze plek, rijdend over kaarsrechte wegen, moest ik opeens aan Mondriaan denken. Ik zag heel specifiek de tekeningen uit zijn serie

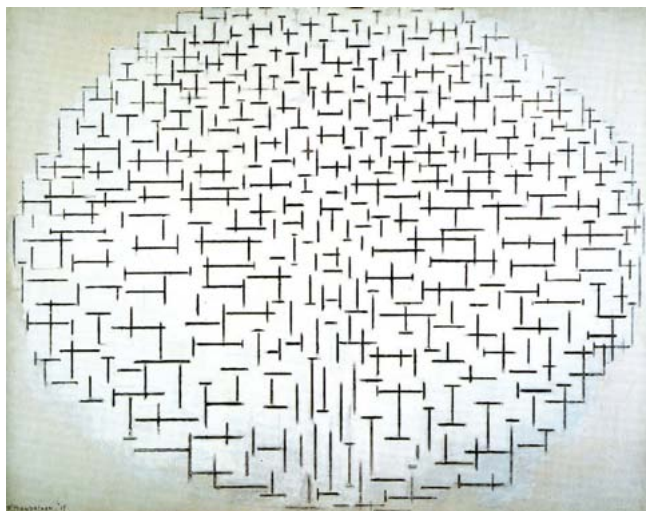
Aaldert Pol was jarenlang docent geschiedenis in Emmeloord. Thans is hij freelance publicist en historicus.

Gerrit van Hezel was jarenlang werkzaam voor Rijkswaterstaat in Zwolle. Hij werkt op dit moment aan een studie over het leven en werk van Walter Christaller en diens familie. Hij heeft daarnaast o.a. met Aaldert Pol gepubliceerd over Schokland, Kraggenburg en de regio.

Het landschapskunstwerk Pier+Horizon van Paul de Kort vlakbij de Kadoeler Keersluis in de Noordoostpolder. Aan de horizon Vogeleiland. Foto: Aaldert Pol.

Het schilderij "Pier en Oceaan" van Piet Mondriaan uit 1915.

Bron: NRC.nl

Pier en Oceaan voor me als een vaag visioen van mijn ontwerp.”

Vandaar dan ook de kop boven het artikel: “Een nieuwe pier in de 'middle of nowhere', geïnspireerd op Mondriaan”.

Oud-Kraggenburg wordt slechts even genoemd als voormalige lichtwachterswoning – in het verleden gesitueerd op een eilandje in de Zuiderzee.

Zo'n spaarzame toelichting zal voor velen onvoldoende zijn. Het verhaal over het ontstaan van de lichtwachterswoning en het gebruik van kraggen is te bijzonder om terloops af te doen, juist ook in verband met dat nieuwe kunstwerk. Daarvan vormen kraggen en het kraggenlandschap een wezenlijk onderdeel. Zonder het gebruik van kraggen was er zelfs geen lichtwachterswoning gebouwd.

Kraggen en Kunstwerk

Nogmaals: zonder kraggen was er geen Oud-Kraggenburg gebouwd, maar ook zonder Zwolle niet. De stad wilde in de 19e eeuw een goede verbinding met de Zuiderzee, wilde een echte zeehaven worden zodat zeeschepen, zonder overladen bij Schokland, in de haven van Zwolle konden afmeren.

Ir. B. P. G. van Diggelen dacht dat te

kunnen bereiken door de uitloper van de rivier het Zwarte Water in zee, het zogenaamde Zwolsche Diep, vanaf Genemuiden tussen leidammen naar het diepe van de Zuiderzee te leiden. Hij kwam op het lumineuze idee de dammen op te vullen met kraggen. En – zeer aantrekkelijk – de kraggen waren in het plassegebied van Noord-West Overijssel voor een appel en een ei te krijgen.

Historica Eva Vriend, ambassadeur van het project, gaat wel wat nader in op die kraggen, maar spreekt dan van rietmatten. Daar wordt de lezer niet veel wijzer van. Het gaat namelijk niet over matten, maar over het gebruik van land-in-wording, drijvende 'matrassen' van vergane en nieuwe waterplanten en hun wortels – ook wel drijfkillen genoemd – ter dikte van soms meer dan een meter, in de plassen ontstaan tijdens een jarenlang durend verlandingsproces.

Het ontbreken van een goed verhaal over Oud-Kraggenburg en de leidammen is spijtig, want

Kraggen steken met een grote brede spade, in de regio 'greve' genoemd (omstreeks 1900).

J. Bakker, Giethoorn.

juist hiermee kun je je een beeld vormen van wat kraggen en het kraggenlandschap in wijde omgeving ooit hebben betekend. Daarover straks iets meer.

‘Het eenzaamste huis tussen hemel en aarde’

Maar eerst een kort overzicht van de geschiedenis van Oud-Kraggenburg. In 1969 werd Oud-Kraggenburg geregistreerd als rijksmonument. Dat zou een garantie moeten zijn voor een goede toekomst. Maar het tegendeel was het geval. Het monument raakte totaal in verval omdat niemand de verantwoordelijkheid op zich wilde nemen. Het complex – huis en haven – werd in de voor de landbouw bestemde polder als een sta-in-de-weg ervaren. Wijlen Gerrit van der Heide voerde als eerste een vurig pleidooi voor behoud en herstel van het unieke waterstaatsmonument. In zijn voetspoor volgden wij en deden archiefonderzoek naar wat wel ‘het eenzaamste huis tussen hemel en aarde’ werd genoemd.¹ Kraggenburg I werd einde jaren veertig van de vorige

1. Kraggenburg en de vaarweg van Zwolle naar zee, Aaldert Pol, Gerrit van Hezel. Een uitgave van de IJsselacademie, Kampen, 2000. Het boek is allen nog antiquarisch verkrijgbaar, bijvoorbeeld: <https://www.boekwinkeltjes.nl/b/152242630/Kraggenburg>.

eeuw gebouwd op het eind van de 6 km lange leidam van Genemuiden naar zee. In feite lag het dus op een schiereiland. Hendrik Willem Winkel, gehuwd met Gerritje Leusing een kleermakersdochter uit Oldebroek, betrok in 1848 de door timmerman Seidel uit Vollenhove gebouwde houten woning. Het echtpaar had drie zonen Hendrik Willem, Kornelis en Lubbert, respectievelijk 10, 12 en 14 jaar oud. Wat zij daar meemaakten is geen fantasieverhaal maar was bittere werkelijkheid: stormen, overslaande zeewater, losslaande fundering, kruierend ijs. Desondanks hielden ze het een jaar of zeven uit.

Rijkswaterstaat nam in 1877 de failliete boedel over en bouwde Kraggenburg II, het stenen monument dat nu in de polder ligt. Daar zijn ook spannende verhalen beleefd, verteld door Lammert Kombrink de zoon van lichtwachter Kasper Kombrink. Wij konden het boeiende verhaal over Oud-Kraggenburg op schrift stellen en... veel belangrijker nog: de politiek ging zich voor het monument interesseren. Uiteindelijk kwam het tot een grondige restauratie.

Kraggenlandschap

In een informatieve folder van het kunstwerk (zie internet) wordt vermeld

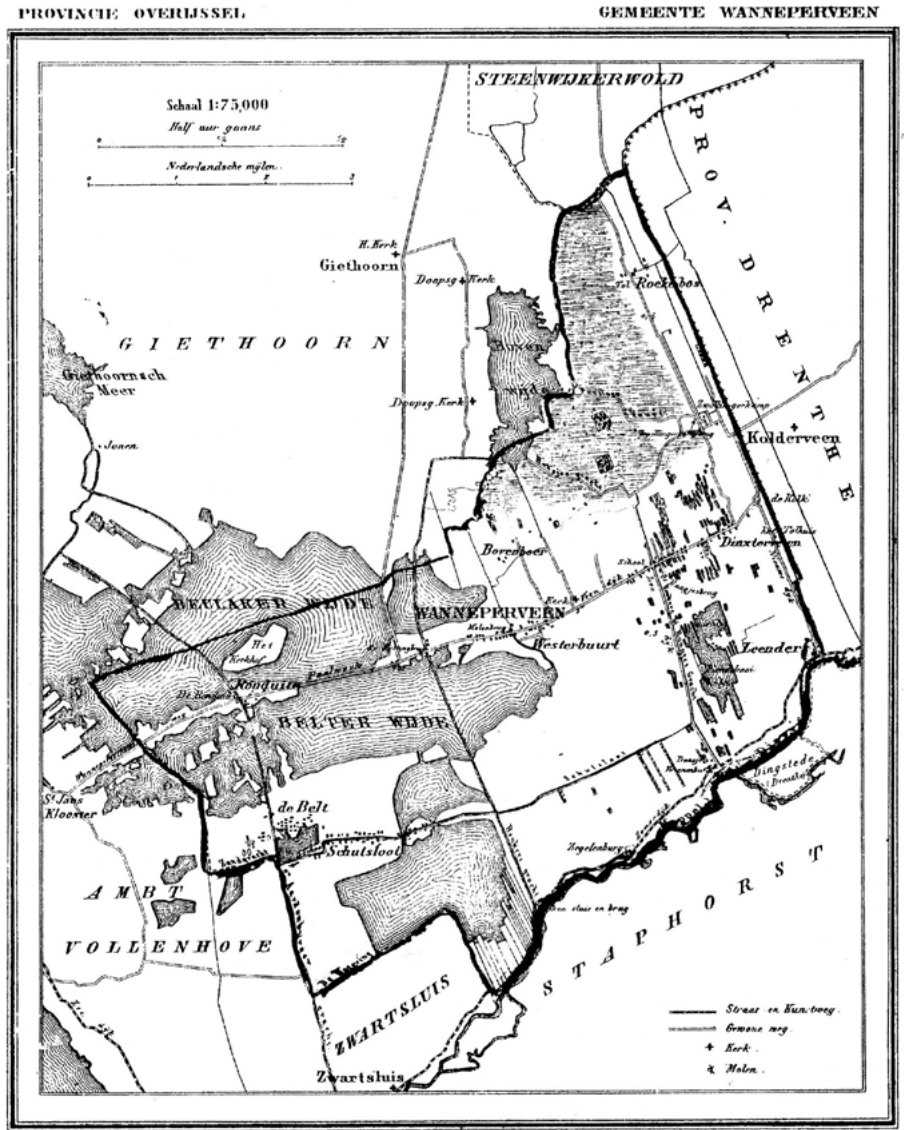
*Zo werden de kraggen aangevoerd in een lange sliert ...
J. Bakker, Giethoorn.*

dat de 135 meter lange pier in het Zwarte Meer wordt omgeven door vlotten die begroeid zijn met riet, in de volksmond kraggen genoemd. Dat kraggenlandschap was in het verleden volop aanwezig en de bewoners konden er – naast de verkoop van turf, riet en vis – nog wat mee verdienen ook. In het najaar was er zelfs sprake van een levendige handel in bijvoorbeeld krabbescheer, een plant die zeer hinderlijk was voor het verkeer te water. Toen men ontdekte dat de

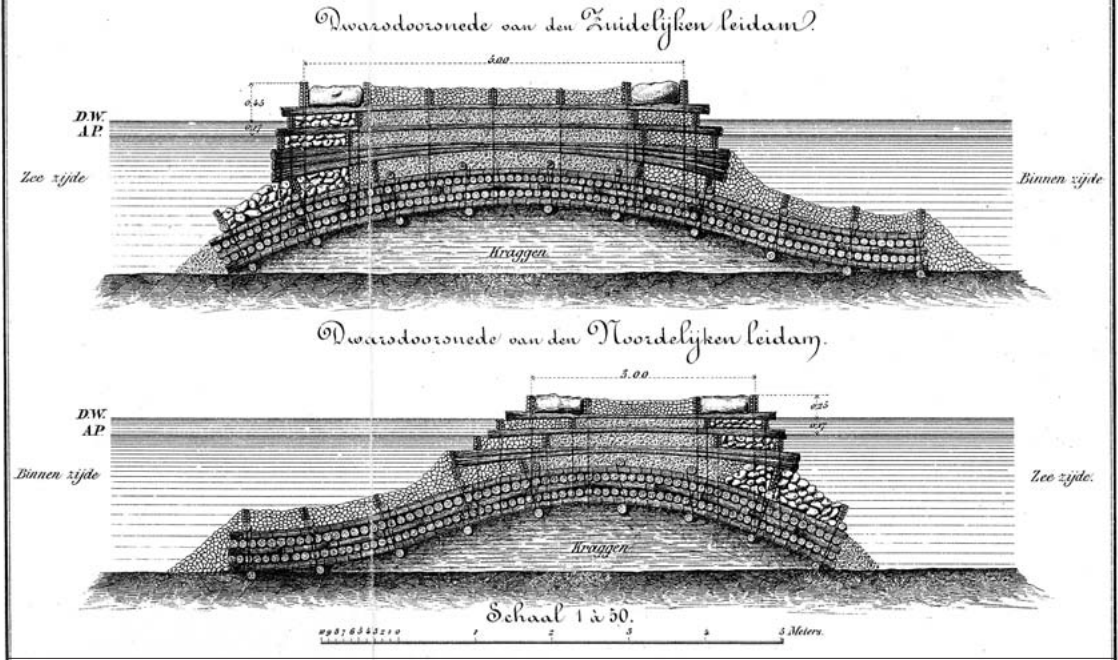
plant uitstekend als meststof gebruikt kon worden kon er *f* 13,- tot *f* 14,- per praamschuit mee verdiend worden. Kraggen werden – weliswaar kleinschalig – ook verhandeld. In de beginfase was kraggenland alleen maar geschikt als hooiland, maar als de zode wat dikker en sterker werd kon er jongvee op geweid worden. Kraggenbonken werden op laag gelegen gronden gestort en met bagger overgoten ter verbetering van de structuur van de grond en ter

*Plassengebied
gemeente
Wanneperveen.
Atlas J. Kuyper.*

PROFILLEN DER LEIDAMMEN

1845 - 1847.

bevordering van de humusvorming. Verder werden de in repen gestoken kraggen verslept om het eigen landbouwareaal te vergroten en soms ook werden de repen op de wal getrokken ter versterking van vaart- en slootkant.

Enklaar laat in zijn boek een landman vertellen hoe dat in 1850 gebeurde: "Wanneer men hier [rond Giethoorn] nu een stuk weiland heeft verveend en tot water gemaakt, trekt de eigenaar naar de kraggen, snijdt van deze, met eene groote mesvormige spade, reepen af van ruim een el breedte en 40 tot 70 ellen [1 el = ± 1 meter] lengte, hecht een aantal dezer vloten met wielen aaneen, en boomt daarmee naar zijne weide.

Hier worden deze stukken aan elkander gepast; men bewerkt ze met een weinig bagger ter overmesting; gedurende den zomer en bij laag water groeit de

plantenmassa aan den bodem vast, en binnen een zestal jaren wordt er op dezelfde plaats vee geweid, turf gebaggerd, visch gevangen en weder vee geweid".²

Het formaat van de gesleepte kraggen kon wisselen. Bodemkundige Staring vermeldt in zijn boek dat de repen drijftijl "waren 2 el breed, 10 tot 12 palm dik en 15 el lang." Aan het begin en eind van de reep werden paaltjes geslagen die gebruikt werden als bevestigingspunt voor het vormen van een sleep van soms meer dan honderd meter. Arbeiders/boeren begeleidden de sleep met de punter naar de plaats van bestemming.³

Opbouw leidammen met onderbouw van kraggen.

In: Verslag Staatscommissie benoemd bij K.B. van 21 april 1878 no. 10 tot het instellen van een onderzoek omtrent de verbetering van het Zwolsche Diep. 's Gravenhage 1878.

2. Evert Cornelis Enklaar, De vriend van den landman: een handboek (...), deel XIV, 1850, p.248.

3. Winand Carel Hugo Staring, De bodem van Nederland: De zamenstelling en het ontstaan der (...), Deel I Haarlem 1856, p. 43.

*Oudste foto
'Zeeburcht'. Op de
woning het lichthuis,
op het bijgebouw
een rood licht bij
hoog water.
Fotograaf en jaartal
onbekend.*

Van Diggelen's idee

Waterstaatsingenieur Van Diggelen kende dat plassengebied als geen ander en gebruikte het door de natuur gevormde vlechtwerk van plantenwortels voor de opbouw van de leidammen.

De gemeente Wanneperveen was daar niet blij mee en keek met argusogen naar het op grote schaal wegslepen van de kraggen. Deze vorm van grootschalige exploitatie was niet eerder vertoond. Zij spande een proces aan – in Vollenhove gevoerd – met als inzet dat het 'landjepik' achter De Belt verboden moest worden. De gemeente verloor dat proces: het bleek juridisch uiterst moeilijk de eigendomsrechten vast te stellen. Van Diggelen was waarschijnlijk de eerste die op het idee kwam om kraggen te gebruiken bij de aanleg van de dammen naar Oud-Kraggenburg.

Enkele jaren na het gereed komen van Oud-Kraggenburg vermeldt De Economist (1864): "In de laatste jaren heeft men van de drijftillen een nieuw en zeer merkwaardig gebruik gemaakt bij de twee grootste waterwerken, die in Nederland in uitvoer zijn gebragt, de dijken van de Haarlemmermeer en de havendammen [bedoeld is leidammen] van het Zwolsche Diep. De laatstgenoemde strekken zich omtrent 6.000 Ned. El in de Zuiderzee uit. Na de afperking der haven-

dammen van paalwerk en hout te hebben aangelegd, kwam de ingenieur Van Diggelen op het denkbeeld om ze met drijftillen te vullen. Daartoe werden drijvende zoden ter lengte van 15 Ned. El en ter breedte van 2 el in de poelen van Wanneperveen afgesneden, vier mannen plaatsten zich op dit aarden vlot en boomden het tot aan de havendammen, waar men het tot op de bodem deed zinken door er zware steenen op te leggen. Dus werd de aarde tot aanvulling zonder vaartuig te water vervoerd; en de met teenwerk bekleede dijken hebben volkomen aan het doel beantwoord. Op dezelfde wijze is de kleine noodhaven Kraggenburg, aan het uiteinde van het Zwolsche diep, aangelegd. Bij het Haarlemmermeer heeft men zich voor de grondslagen der dijken veenachtigste en moeilijkste plaatsen insgelijks van drijftillen bediend."⁴ Van Diggelen verwerkte in de leidammen een volume van 44.640 m³ kraggen.⁵ Bij een gemiddelde kragdikte van 1 m zou dan in de Noordwesthoek een kragge-oppervlak van 44.640 m² zijn verwijderd.

Toekomstige ontwikkeling

Het kunstproject *Pier+Horizon* van Paul de Kort beslaat een oppervlakte van circa 5 ha en kostte € 370.000,-. Het zou doodzonde zijn als dat geld in het water van het Zwarte Meer verdwijnt. Dat risico is aanwezig gezien de ligging en toegankelijkheid van het kunstwerk. De meerwaarde van dit kunstwerk kan vergroot worden als ook de omgeving medespeler wordt. Maar dan is meer informatie over Oud-Kraggenburg en de

4. Mr. J.L. De Bruyn Kops, De Economist. Tijdschrift voor alle standen. Het Bijblad. Amsterdam 1864, p. 156.

5. In de 6.064 m lange Zuiderdam 5 vierk. el per strekkende meter, in de 4.7734 m lange Noorderdam 3 vierk. el per strekkende meter. Pol en Van Hezel (2000), p.33 en p.38.

aanleg van de leidammen wenselijk. Oud-Kraggenburg is schitterend gerestaureerd. Dat is de verdienste van de huidige eigenaren, de familie Woolderink, maar ook de Provincie en de Gemeente NOP – in feite dus de gemeenschap – maakten de kostbare restauratie mogelijk. De partijen investeerden ieder circa een half miljoen – toen nog in gulden – in de restauratie.

De bovengenoemde familie doet al aan het promoten van Oud-Kraggenburg via de website <http://hugobesemer.net/oud-kraggenburg/>.

Misschien is er nog meer mogelijk. Zou het spirituele centrum niet ook een soort historisch centrum kunnen worden? Een win-win-situatie: de familie kan meer profijt trekken van het rijksmonument en het spirituele wordt verrijkt met een historische dimensie. De eigenaar kan uiteraard zelf de tijden regelen en voor voldoende privacy zorgen. Wij helpen graag met het aandragen van materiaal over de 'zeeburcht' van weleer. Er is ook vrij veel archiefmateriaal aanwezig⁶.

6. Wij deden uitvoerig archiefonderzoek in verband met ons boek: Kraggenburg en de vaarweg van Zwolle naar zee, IJsselacademie Kampen, 2000. Alleen nog antiquarisch verkrijgbaar.

Ook de verwijzing naar een ruimere omgeving vergroot de aantrekkingskracht van het kunstwerk. Er zijn prachtige fietstochten/vaartochten te maken naar bijvoorbeeld Belt-Schutsloot, Dwarsgracht, Giethoorn of richting Kampen, de obelisk aan de Goot en De Ketting. Maar ook het Zwarte Meer en het Vogeleiland liggen binnen handbereik. Tijdens een vaartocht kan verwezen worden naar het nog aanwezige kraggenlandschap. Mevrouw Heidi Vereecken-van Beekhuizen, wonend aan de Zwarte-meerweg, wil ook op een of andere manier meedoen aan het promoten van het kunstwerk. Het plaatsen van een wegwijzer/paneeltje richting kunstwerk kan daar een onderdeel van zijn.

Met een inbreng vanuit diverse disciplines kan de 'Kraggenburg-hoek' een trekpleister van formaat worden! Het is een gebied met onbegrensde mogelijkheden. Het toevoegen van een snufje historie is, denken wij, ook mooi meegenomen!

###

*Huidig kraggen-
landschap in
Dwarsgracht
in Noordwest
Overijssel.*

Foto: Aaldert Pol

150 jaar geleden; de bundel “Snikken en Grimlachjes” (1867)

De Friesche Poëet

Piet Paaltjens (1835-1894) geschreven in 1852

*Piet Paaltjens was
het pseudoniem
van de Nederlands
dichter en
predikant François
Haverschmidt, ook
wel geschreven
als François
HaverSchmidt
(Leeuwarden,
14 februari 1835 –
Schiedam,
19 januari 1894)*

De Harlinger stoomboot
schommelt
Over de Zuiderzee
Van Stavoren naar Enkhuizen.
Een dichter schommelt mee.

Kwijnend rust op de verschansing
De zangrige elleboog.
Glazig staart naar Friesland
Het bleekblauw poëtenoog.

Soms ook is 't of een klaaglied
De schampere lippen ontstijgt.
De hofmeester denkt, dat mijnheer dan
Een aanval van zeeziekte krijgt.

Och, de hofmeester is niet onmogelijk
Een mensch met een edel hart,
Maar, al meent hij het goed, hij heeft
geen
Verstand van dichterssmart.

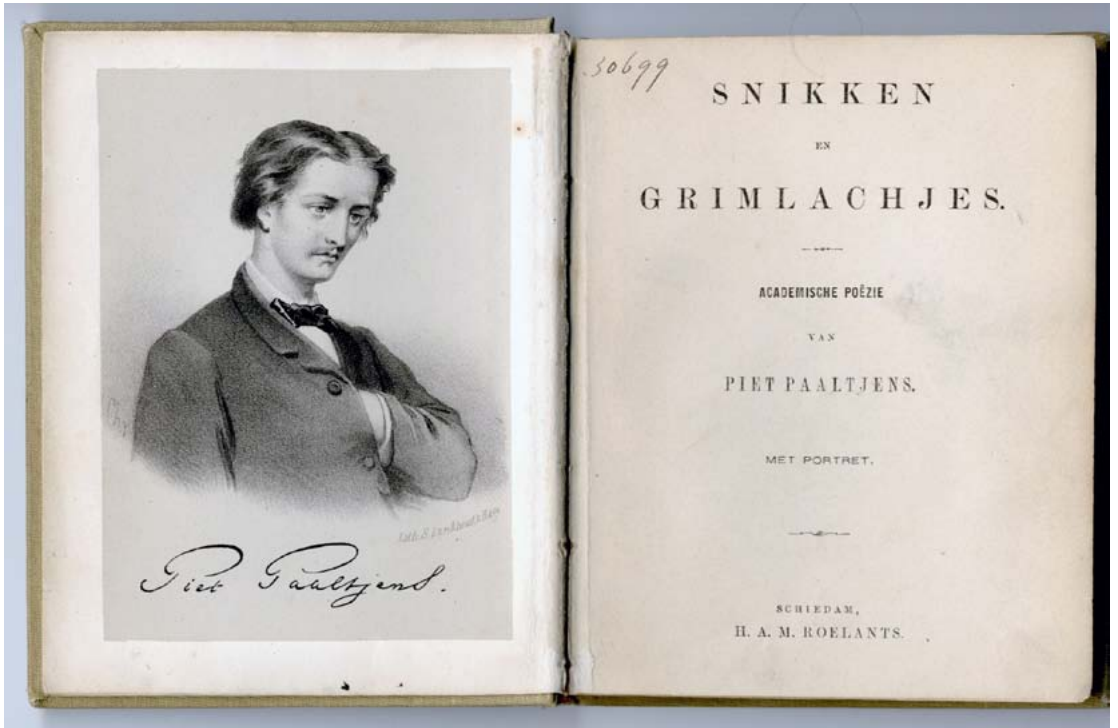
En ik denk, dat is maar goed ook;
Want kende de man die pijn,
Hoe zou hij nog voor de betrekking
Van hofmeester bruikbaar zijn? –

‘Vaarwel!’ ruischt het van de
verschansing
Naar het langzaam wegblauwend
strand,
‘Vaarwel! mijn diepverbasterd,
En toch mijn vaderland!

*Het graf van
Dominee François
Haverschmidt alias
Piet Paaltjens in
Schiedam. Het was
een zelfgekozen dood
door ophanging in
1894.*

*Bron: www.
literatuurmuseum.nl*

Wat al waatren rolden grimmig
 Uw vernederde terpen voorbij,
 Sinds in eigen taal uw kindren
 Konden zeggen: “wij, Friezen, zijn
 vrij!”

Naar ploeg en koestal vluchtte
 Uw taal, eenmaal Holland’s schrik,
 Om uw steden te zien verzinken
 In allerlei vreemde kwik.

Uw adel ligt op sterven;
 Dat prachtige, koppige ras,
 Dat, om voor een koning te buigen,
 Te stijf eens van knieën was.

En begraven zijn ze op een paar na
 Uw dochters van edel bloed
 Met het oorijzer om den schedel
 En de schaatsen onder den voet.

Friesche jonkers solliciteeren
 Om een postjen als ambtenaar
 En nemen zich tot vrouwen
 Friezinnen – met los haar!’

Een ontzaglijk-hoonende tandknars
 Bezegelt het slotaccoord,
 En ‘help!’ gilt de man aan het stuurrad,
 ‘Een passagier overboord!’

Te laat! De poëet is verdwenen
 In de diepte van ‘t dansende meer.
 Slechts zijn pet vindt men acht dagen
 later
 Op de kust van Wieringen weer.

*Dit jaar 150 jaar
 geleden in 1867:
 de eerste druk van
 de bundel Snikken
 en Grimlachjes
 van Piet Paaltjens.
 Bron: [www.
 literatuurmuseum.nl](http://www.literatuurmuseum.nl)*

*Houtsnede
 van Francois
 Haverschmidt alias
 Piet Paaltjens.
 Bron: [www.
 literatuurmuseum.nl](http://www.literatuurmuseum.nl)*

II

In overoude tijden,
Toen men nog geen stoombooten had,
Lag er halfweg tusschen Enkhuizen
En Staavren een bloeiende stad.

Haar koene schippers brachten
Haar schatten van heinde en ver,
En onder haar kooplui telde
Zij meer dan één millionnair.

Maar – wat men meer ziet gebeuren –
‘t Geld maakte haar kooplieden
grootsch.
Toen streken de elementen
Over haar het vonnis des doods.

Op seekren morgen kon men
In de Leeuwarder krant zien staan,
Hoe het trotsche Oud-Staavren
eensklaps
In de Zuiderzee was vergaan.

Sinds verliepen er honderden jaren;
En men hield het er algemeen voor,
De bodem der zee droeg langer
Van Oud-Staavren geen enkel spoor.

Slechts vond men er nog op Schokland,
Die zwoeren bij kris en bij kras,
Dat er onder in de diepte
Nog heel wat van over was.

Een oude visscher beweerde:
Hij was dikwijls door klokgelui,
Dat uit de zee opkwam, gewaarschuwd
Voor een naderende onweersbui.

De torenklok van Oud-Staavren,
Die moest dat hebben gedaan.
Had zijn vader niet eens het uurwerk
In dien toren halfacht hooren slaan?

*De kerk van Foudgum
in Friesland waar
Haverschmidt
predikant was.
Bron: www.
literatuurmuseum.nl*

*De kerk van Foudgum
in Friesland waar
Haverschmidt predikant
was.*

Bron: www.rd.nl

III

De dichter is verdwenen
In de diepte van 't dansende meer.
Hij zinkt als een steen. En eindelijk
Komt hij in Oud-Stavoren neer.

Want, ja, wat die goede Schokkers
In hun eenvoud steeds hebben
beweerd,
Dat is waar: de verdronken koopstad
Bestaat nog ongedeerd.

Haar muren zijn nog stevig;
Haar torens zijn nog hoog;
Slechts is er alles druipnat,
Wat er eenmaal als kurk was zoo
droog.

En op haar pleinen en straten,
Van menschengedruis eens vol,
Daar zwemmen nu stilzwijgend
Tarbot en schelvisch en schol.

In haar achterbuurten leeft het
Van krab en slak en garnaal,
En kabeljauw vult met bruinvisch
Op het raadhuis de groote zaal. –

Tot allerlei bochten zich wringend
En van benauwdheid loodblauw,
Zinkt de dichter-drenkling neder
Op de stoep van een deftig gebouw.

Stuiptrekkend beweegt hij den klopper.
O wonder! de poortdeur wijkt,
En de zanger drijft den gang in.
Maar hij is daar niet of hij bezwijkt.

IV

Hoelang de gezonken poëet wel
Bewustloos gelegen heeft,
Dat zou ik niet kunnen zeggen.
Genoeg, – de man herleeft.

Hij heft de gevoelvolle blikken,
Maar twijfelt schier aan hun trouw;
Vlak toch tegenover zich ziet hij
Een wonderschoone vrouw.

Haar gitzwarte lokken golven
Langs een voorhoofd van elpenbeen
Over leliewitte schouders
En een sneeuwblanken boezem heen.

François
Haverschmidt
maakte ook
tekeningen.
Bron: [www.
literatuurmuseum.nl](http://www.literatuurmuseum.nl)

Haar wenkbrauwen buigen zich
prachtig
Boven oogen van lazuur,
Beschaduwd door zware wimpers
En tintlend van prettig vuur.

Een neusje, Venus waardig,
Scheidt haar wangen, wier zachte gloed
De rozen beschaamt, maar voor 't
blosje
Van haar lipjes nog tanen moet.

Ivoren tandjes glinstren,
Zoo vaak haar mondje lacht;
En de mollige kin bergt een kuiltje,
Dat stil naar een kusje smacht.

V

De dichter begrijpt er niets van;
Maar eindelijk waagt hij het toch
De vreemde schoone te vragen:
'Waar ben ik?' en 'leef ik nog?'

En als kristal klinkt haar antwoord:
'Mijn lieve landgenoot,
Gij zit hier in Oud-Staavren,
En ge zijt volstrekt niet dood.

Gelukkig voor u bewoon ik
Hier een waterdicht lokaal,
Waar ik verse lucht kan krijgen
Door een onderzeesch kanaal.

Nog even bijtijds ontdekte ik,
Hoe gij sparteldet op de stoep ...
Doch al praatjes genoeg! Gij hebt
honger,
Eet dus eerst eens dit bordje soep.

Dat zal u goeddoen, mijn jongen!
Ik zelf heb ze klaargemaakt.
En drink er dit glas Pommies bij;
Die weet ik dat lekker smaakt.

Ga u daarna eens goed verdrogen,
En – kom dan in mijn arm;
Dan, voor den drommel, kus ik
U nog eens ouderwets warm!'

VI

‘Vergeef mij,’ huivert de dichter,
‘’t Is onbescheiden misschien,
Maar mag ik ook vragen, wat dame
Ik de eer heb vóór mij te zien?’

En de schoone glimlacht: ‘Wel zeker!
– Maar eet ondertusschen voort, –
Ik ben dat weeuwte van Staavren,
Daar ge mogelijk wel van hebt
gehoord;

Die een lading Dantziger tarwe
Aan stuurboord in zee werpen liet ...
Maar, man, waar wordt ge zoo bleek
van?

Dat hindert u, hoop ik, toch niet?’ –

‘Dat geval met die Dantziger tarwe,
Mevrouw, is te lang geleên,
Om mij nu nog te kunnen hindren,
Al was het dan ook – gemeen.

Maar wat mij van lust om te eten
En om u te kussen berooft,
Is, dat gij, geboren Friezinne,
Geen oorijzer draagt om uw hoofd.

Maar wat mij zóó vreeslijk ergert,
Dat de wang er mij van verbleekt
Is, dat ook het weeuwte van Staavren
Gebroken-Hollandsch spreekt.

Verbasterd is mijn Friesland
Tot op den bodem der zee.
Ik heb genoeg van het leven.
Drink zelf uw flesch Pommies.’

Zoo galmt de rampzalige dichter
En vliegt de voordeur uit.
Nog een korte strijd, – en de haaien
Verdeelen hun zangrigen buit.

###

*Wandspreuk in Piet
Paaltjens in de muur
van een hotel in
Leiden.
Bron: www.waltervanpeijpe.com/tag/muurgedichten/*

Geschiedenisquiz 2017

De antwoorden

Vraag 1

Landdrost 1: S. Smeding
Landdrost 2: A.P. Minderhoud

Vraag 2

Veld linksboven Ir. Lely
Veld rechtsboven: Graven en Heren van Kuinre.
Veld linksonder: De kleuren van het wapen van Kuinre.
Veld rechtsonder: Het muntrecht van Kuinre.

Vraag 3

De datum is 1 juli 1962.

Vraag 4

Burgemeester A: F.M. van Panthaleon baron van Eck.
Burgemeester B: Mr. G. Loopstra.
Burgemeester C: R.S. Hofstee Holtrop.

Burgemeester D: M.A.J. Knip.
Burgemeester E: W.L.F.C. ridder van Rappard.
Burgemeester F: Aucke van der Werff.

Vraag 5

Wapen 1 Creil
Wapen 2 Ens
Wapen 3 Marknesse
Wapen 4 Nagele

Vraag 6

Geschonken door Rijkswaterstaat ter ere van het 10-jarig bestaan van Noordoostpolder. Ze stonden eerst bij de Zeeburgersluis bij Amsterdam.

Vraag 7

De naam van het kunstwerk is de *Drie Muzen*.

*Vraag 6:
De oorspronkelijke
locatie van de 4 leeuwen
voordat ze verspreid
raakten door de
Noordoostpolder.
Bron: emmeloord.info*

Vraag 8

De stichting is genoemd naar bouwmeester A.D. van Eck.

Vraag 9

De beginregel is: Waar wij steden doen verrijzen.

Vraag 10

De tekstschrijver van de Zuiderzeeballade is Willy van Hemert.
De laatste zin van het lied is (Golft nu de halmenzee. De oogst is rijk.)

Vraag 11

De kunstenaar was Henk Rotgans.

Vraag 12

Deze hoek heet Rotterdamse Hoek.
De naam is afgeleid van het feit dat hier langs de dijk in 1940 het puin van bombardement Rotterdam tijdelijk werd opgeslagen. Later werd het gebruikt voor de afwerking van de dijk boven Urk en verharding van de wegen

Vraag 13

Op elke eerste dinsdag van september wordt de balgstuw bij Ramspol bij Ens getest.

Vraag 14

De ingenieur van de strekdammen is B.G.P. van Diggelen.
Doel van de strekdammen is het voor de scheepvaart tegengaan van verzanding van de doorvaart naar Zwolle via het Zwartewater.

Vraag 15

Het landart werk heet Pier + Horizon.
De kunstenaar is Paul de Kort.

Vraag 16

De Koningin Julianastraat heette eerst Goudenregenstraat.

Vraag 17

Deze straat heette eerst Poststraat.

Vraag 18

Naam 1 Oostrat
Naam 2 Lischdoddestraat
Naam 3 Lischdoddelaan

Vraag 19

Dorp B werd later Marknesse.
Het gebouw heet De Marke.

Vraag 20

Dit is het dorp Luttelgeest.

Vraag 12:

Puin van na het bombardement van Rotterdam van 14 mei 1940 opgestapeld op de dijk van de Noordoostpolder tussen Lemmer en Urk.

De knik in de dijk is later de Rotterdamse Hoek gaan heten.

Foto: Rijkswaterstaat.

De Balgstuw bij Ramspol

Foto: Hans Hollestelle

Vraag 29:

Hardnekkig foute informatie is dat de windvaan bovenop de Poldertoren een Middeleeuws Koggeschip voorstelt. Een Kogge heeft een rechte kiel. Het schip op de foto heeft een ronde kiel.

Dat sloopstypenheet een Hulk.

Bron: www.canon denoordoostpolder.nl

Vraag 21

Maatregel 1 Kolonie van Weldadigheid
Maatregel 2 emigreren

Uitgebreid antwoord:

Men zou een deel van de bevolking over kunnen plaatsen naar de koloniën van de Stichting van Weldadigheid, de bekende koloniën in Drente, waar armoedzaaiers en bedelaars geplaatst werden om daar tot kleine boeren om te kunnen scholen. Naar deze koloniën konden volgens de Commissaris zowel valide als invalide personen” worden verzonden.

Als tweede maatregel ziet hij wel iets in “vertrek naar een ander werelddeel” (emigreren dus).

Vraag 22

Deze burgemeester heette Gerrit Jan Gillot. Hij legde zijn ambt neer op 10 juli 1859. Schokland kwam bij de gemeente Kampen.

Vraag 23

Dit is het jaar 1969 (25 juni tot en met 5 juli).

Vraag 24

Deze geograaf heette Walter Christaller. De theorie van genoemde geograaf heet Centrale Plaatsen Theorie.

Vraag 25

Deze woningen heten Aireywoningen.

Vraag 26

Dit Europese plein is het San Marcoplein in Venetië. In Emmeloord was boven het trottoir aan de oostkant van de Leeuwenbrug een loggia (overdekte klassieke zuilengalerij) gepland.

Vraag 27

Deze dame heet Mien Ruys.

Vraag 28

Dit type boerderij heet Brabantse langgevelboerderij.

Wij spreken over Zeeuwse boerderij, omdat na de watersnood van 1953 boeren afkomstig uit Zeeland naar de polder kwamen en veelal op deze bedrijven gingen boeren.

Vraag 29

De bouw van de Poldertoren werd voltooid in 1959. Bovenop de Poldertoren staat een koggeschip (redactie *Rondom Schokland*: het sloopstypenheet een Hulk, een Kogge heeft een rechte kiel).

###